

Galley Edmund

Category: Kitapcy, Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly
написано kitapcy | 23 январа, 2025

Galley Edmund GALLEY EDMUN

1656-1742-nji ýyllarda ýaşap geçen iňlis astronomy we geofizigi. Ol asman gümmeziniň günorta ýarymynda ýerleşýän ýyldyzlaryň ilkinji katalogyny düzüpdir. Nýutonyň kömegi bilen, ilkinji bolup 23 guýrukly ýyldyzyň hereket edýän ýollaryny hasaplaýar we olaryň içinde üçüsiniň ýollarynyň meňzeşligini görüp, megerem, bu bir guýrukly ýyldyzyň 3 gezek geçmegi bolýarmasyn diýip çak edipdir we onuň ýene-de 1758-nji ýylda gaýdyp geljekdigini öňünden aýdypdyr. Ol guýrukly ýyldyz hakykatdanam 1758-nji ýylyň Bitaraplyk (Dekabr) aýynda öwrülip gelýär. Emma ony görmek Galleye miýesser etmeýär, çünki ol guýrukly ýyldyzyň dolanyp gelmeginden 16 ýyl öň dünýäden ötýär. Şeýlelik bilen, ilkinji bolup oňa guýrukly ýyldyzlaryň Ýeriň atmosferasynda döremän, olaryň Gün Äleminiň agzalarydygyny subut etmek başardýar. Onuň eden işlerine sarpa goýlup, 76 ýyldan gaýdyp gelýän guýrukly ýyldyza onuň ady dakylýar.

■ GALLEYIŇ GUÝRUKLY ÝYLDYZY

Galleyiň ady dakylan guýrukly ýyldyz. Ol esasan ýeňil elementlerden durýan »kosmos aýsbergidir«. Ol adamzat durmuşyndaky iň meşhur guýrukly ýyldyzlaryň biridir. Çünki onuň kömegi bilen ilkinji gezek guýrukly ýyldyzlaryň Ýeriň howasynda döremän, has uzak hereket edýändikleri tassyklanyldy. Ol XX asyrda iki gezek Günüň golaýyndan geçip, asyryň başynda Ýer togalagyny guýrugy bilen kakady (1910-njy ýylyň Magtymguly (maý) aýynyň 19-yna, asyryň ahrynda bolsa onuň golaýyndan »WEGA-1,2« (10 müň km uzaklyldan), »Jotto« (500 km) we »Planeta« geçdiler. Oňa garamazdan, ýerdäki janly-jandarlara-da we emeli hemralara-da hiç hili şikes ýetirilmedi. Diňe asyryň başynda ahyrzaman gopýar diýip, öz

janyňa kast eden adamlar bolupdyr, guýrugyň erbet täsiriniň garşysyna »derman» ýasap satan bolup, baý bolanlar bolupdyr. Soňky gezek ol 1986-njy ýylyň Baýdak (fewral) aýynyň 9-ýnda Günüň golaýyndan geçip, özüniň 30-njy aýlawyny tamamlap, 31-nji aýlawyna başlady. Oňa goýberilen emeli hemralaryň kömegi bilen iňňän kän gymmatly maglumatlar alyndy we olar Ýerden gözegçilik edilende alnan maglumatlaryň dogrulygyny tassykladylar. 1985-nji ýyllaryň başlarynda SSSR-iň »Maýak» radiostansiýasynyň birnäçe gezek gaýtalan habaryna laýyklykda, Galleýiň kometasynyň Sowet soýuzynda iň gowy suraty Gazagystanyň Assy-Turgen dagynda, deňiz derejesinden 3 müň km-e golaý beýiklikde, 1984-nji ýylyň Bitaraplyk (dekabr) aýynyň 24-26-sy aralygynda 1 metrlik teleskopyň kömegi bilen alyndy. Bu işe ukrainaly astronom K. Çurýumow, moldawiýaly astronom D. Gorodeskiý we türkmenistanly astronom H. Meläýew gatnaşdylar. Gelejekde 2061-nji ýylda Günüň golaýyndan geçer diýlip çaklanylýar.

»SYRLY ÄLEM»

Aşgabat. Ylym. 2004 Ýazyjy şahyrlaryň we alymlaryň terjimehaly